

מו א ב ג מיי פ"ו מהל'
מנה הלכה יב סג
עשין מ טו"ש"ע א"ח ס'
תעא ס"א:

רבינו הגנאל

בתנ"ג סמוך למנחה כו.
אוקימנא סמוך למנחה
קטנה, מדרתנא אפילו
אגריפס המלך שרגיל
לאכל בתשע לא יאכל עד
שתחושך. אמר רב יוסף
אבל מטביל הוא במיני
תרימא. פ"י רב האי
תרימא כסנין של מיני
מתיקה דתינן בתוספתא
דברכות הביאו לפניו מיני
תרימא מברך עליהן בורא
מיני [כסנין]. רבי זרוד
מטביל בירקי. כלומר היה
אוכל. זה מיני תרימא,
וזה היה אוכל [ירקין] בן
המנחה ולמעלה. תניא נמי
הכי השמש טובל בבני
מעיים ונתון לפני האורחים.
רבא הוה שתי חמרא
טורבא במעלי דפסחא אמר
כי היכי דנגרריה ללביה
ונכפין למצה וכו'.

א) נראה דל"ל. ובעוד ערך
טבל א': י"י יתק מטביל
ביתק. פ"י היה אוכל ירקות
מן המנחה ולמעלה ונפ"ו
א"י למה שהיה בש"ס
וילג.

ואתני לאימונעי מפסח. ואפילו אחר שיעשה פסח אסור כדי
שלא ימהר לאכול ויעשה פסח שלא כראוי: **דילמא** אתי
למיבול אבי"ה גסה. ואינה אכילה^א כדאמרין בפרק בתרא דיומא
(דף פ:) האוכל אכילה גסה ביום הכפורים פטור וקשה דאמר' צנויר

(דף כג.) גזי פסח זה שאכלו אכילה
גסה ופושעים יכשלו גם ופרין רשע
קרית ליה נהי דלא עביד מלוה מן
המוצרך פסח מיהא קא עביד ואומר
ר"ת דתרי גווני אכילה גסה אחת
שנפשו קנה מלאכול^ב ועל אותה פטור
ציוה"כ יש אכילה גסה שאינו מתאוה
לאכול אך יש זה טעם והא דפסח
נאכל על השבע היינו שמתאוה לאכול
קלמ ועוד י"ל דאין לו לקריתו רשע
כיון שקיים מצות פסח אע"פ שלא
קיים מצות אכילה דאכילת פסחים לא
מעבד^ג וזוהי שפירש רש"ס דנקט
מנה משום דשייכא אפילו בזמן הזה
לדיכא פסח לא נהירא דאפילו הו
טעמא משום פסח אסור בזמן הזה
כדמוכח בסמוך גזי רב ששם דהוה
תיב כוליימא בתעניתא^ד ופירוש"ה אחר
עיקר שפי' דנקט מנה דכאכילה
מועטת הו אכילה גסה: **אפי"ה**
אגריפס המלך. פ"י רש"ס מלך כשר
ומבני חשמונאי היה ולא דק דבסוטה
(דף מה.) אמר' כשהגיע למקרב אחיך
תשים עליך מלך ולגו עיניו דמעוה:
שזיה רגיה לאבול בתשע שעות.
^ו י"מ לפי שדרך מלכים
לעמוד בצ' שעות והיה מתנהג כחלמיד
חכם לאכול בשעה ששית^ו אחרי קומו ואין נראה ד"כ הוה ליה למימר
ט' שעות לאגריפס כשש שעות לת"ח: **מי צי** תרימא. פ"י רש"ס
פירות ובשר בלא לחם ולא נהירא דאמרין בתוספתא דליכא מצרכין
הביאו לפניו מיני תרימא מצד בורא מיני מוונות ואין מצרכין בורא
מיני מוונות אלא על חמשת מינים ומיהו בפרק בתרא דיומא (דף
עט:) א"כא חד שינויא דמשני ואיבעית אימא מאי מיני תרימא פרי:
נרין רבב ניר. פ"י רש"ס דעל ידי החרישה מקבלת הזריעה ה"ג
ע"י אכילת תרימא יאכל מנה מיהו חרישה הזריעה תרי מילי יניחו
ולא דמי לשמי אכילות^ז ונראה שזה הפסוק משל הוא כענין זה דכתיב
(וימנה ד) אש תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב אש תסיר שקוציך
וגו' פ"י לאחר שתסירו שקוצים אז תשובו אלי וכל זמן ששקוצים
עמכם ונתיאשחם ממני לא תוכלו לשוב כי כה אמר ה' נירו לכם ניר
ואל תזערו אל קוצים כל זמן שהקוצים בתוכה אינה מועלת וזריעתה
כלום וה"ג מייתי זכר לדבר כשאכל קצת לבו נמשך יותר אבל כשלא
אכל כלל ונתיאשח אין לבו נמשך אחר אכילה והוה חורק אבן לחמת:
אלא

או דילמא סמוך למנחה קטנה. בתשע שעות כשהוא מאוחר בפרק
תמיד (לעיל דף נט.) ומשום מלה. שיכנס לה כשהוא תאוה: **אגריפס**
המלך. לא היה אוכל עד תשע שעות: **אי אמרש** בשלמא סמוך למנחה
קטנה היינו רבוסיה. דאע"ג דעדיין לא אכל חזמן איסוריה אכתי לא

מטא בשעה תשיעית עד לאחר תשע
אפי"ה לא יאכל משום דמשיך ליה עד
זמן איסורא יתענה ולא יאכל: **אלא**
אי אמרש. ממנחה גדולה ואילך אסור
מאי רבוסיה דאגריפס והא כבר חל
זמן איסוריה משש שעות ואילך וזריכא
למימר דאסור בתמיה דלטו משום
דלא אכל צעי למיעבד איסורא ושתי
למיכל מתחלת תשע: **אבל** יכול אדם
לטבול ולאכול מיני תרימא פירות.
והאי דנקט מטביל לפי שמאכלס על
ידי טיבול: **צירקא**. היה אוכל ירק מן
המנחה ולמעלה לפי שאין משביע:
צבני מעיים. הואיל ועסוק בסעודה
יכול הוא לאכול צבני מעים מה
שדרך השמש לאכול רשאי הוא לעשות
כן מן המנחה ולמעלה דהואיל והוא
עסוק בהן מצער ליה אי לא אכיל ואי
אכיל לא משביע ליה: **נירו לכם**
ניר. כשאתם טורחים וטורחו צדד
שאתם יכולין ליהנות ממנו ושמש זה
שעוסק בסעודה ובית המטבחים אם
אינו נהנה מצער ליה:
צין

רשב"ם
או דילמא סמוך למנחה קטנה. והיינו
בגמר ט' שעות דמתשע שעות ומחלה

הו זמן דהקרבת תמיד של כל השנה כשהוא מאוחר דהשתא משום
אימונעי מפסח ליכא דעירב הפסח היה התמיד קרב בשמונה ומחלה
והפסח אחריו מיד לפיכך אם בא לאכול סמוך למנחה קטנה דהיינו
בגמר תשעה וכבר נשחט הפסח ואין כאן לחוש אלא משום מנה שלא
יאכלנה אכילה גסה. ונהי נמי דמשום פסח איכא למיחש לאכילה גסה
דאף על גב דהוא נאכל על השובע אכילה גסה מיהא אינה אכילה
וצדקשים מוזק הוא דחשיבין ליה ציבמות (דף מ.) אלא משום דלגבי
לחם הוה אכילה גסה באכילה מועטת נקט מנה אי נמי רבותא קאמר
והכי קאמר או דילמא סמוך למנחה קטנה ואפילו בזמן דליכא פסח
דליכא למיחש לעשייתו ולא לאכילתו משום אכילת מנה מיהא איכא
דלא ליהוי אכילה גסה חיישינן: **אגריפס המלך**. מלך כשר היה
ממלכי חשמונאי^ח ולא היה אוכל עד שעה ט': **רבוסיה דאגריפס**.
כלומר היינו רבותא דקתני בצרייתא אפי' אגריפס דאע"ג דעדיין לא
אכל חזמן איסורא לא מטא אכתי בשעה תשיעית עד לאחר תשעה
אפילו הכי לא יאכל משום דמשיך ליה עד זמן איסור ויתענה ולא
יאכל: **אלא אי אמרש**. ממנחה גדולה ולמעלה אסור מאי אפילו
למימר דאסור בתמיה דלטו משום דלא אכל צעי למיעבד איסורא:
קודם שיגמור סעודתו. דאפילו רבי
יוסי דפליג בהפסקת ערב הפסח צריש פירקא נט': ואמר שלא להפסיק
מאחר שהתחיל לאכול בהיתר הכא מודי דאסור דמעיקרא לדעת כן היה
אוכל בתשע שעות שגמר סעודתו בתוך זמן איסוריה וכמתחיל לאכול
אחר זמן איסורו דמי ואסיר: **מהו דסימא ט'** דאגריפס **כארכע** לירין
דמי. דכיון דלמוד לאכול בתשע שעות לדידן דמי ויאכל גם הוא כמותו
שאוכלין צד' שעות ביום והלכך הואיל ואכתי לא מטא זמן
איסורא ישרי לאכול בתחלת ט' אע"פ שתמשך סעודתו לאחר ט'
קמ"ל דאסור לאכול. אבל אי הוה תניין סמוך
למנחה גדולה ליכא רבותא כלל ולא הוה שייך למייתי אפי' דכיון
דטעמא משום דילמא אהו לאימונעי מפסח ולא משום אכילה גסה
דמנחה ליכא למימר הכי מנה דתימא ט' לאגריפס כד' לדידן דמי
הלכך משעינן מינה דמנחה קטנה תנן: **מטביל** ואוכל מן המנחה
ולמעלה: **סרגימא**. פירות ובשר בלא לחם. והא דנקט מטביל שכל מאכלס ע"י
טיבול: **צירקא**. היה אוכל ירק מן המנחה ולמעלה לפי שאינו
משביע. ונראה בעיני דמגרר ליכא למיכל ואוכל מנה לתיאבון יותר
ולפיכך היה אוכל [ירקין] ולא היה נוהג כן כי אם ערב הפסח כדי
להמשיך ולאכול בלילה כדאמר' **במס' שבת** צפ' תולין (דף קמ.) אמר רב חסדא בר צי רב לא
ליכול ירקא משום דמגררי ליכא כו' וכדאמר נמי בסמוך רבא הוה שתי
חמרא במעלי יומא דפסחא כי היכי דנגריר לליציה. ודברים הללו כגון
מיני תרימא וירקות ממשעינן את הלז לאכול כדמוכח נמי בצרכות
(דף מג.) שהיו רגילין לאכול פירפת קודם אכילת הפת לגרר את הלז
כדמתן צירך על הפת פטור את הפרפרת על הפרפרת לא פטור את
הפת אלמא דפרפרת קודם לפת: **הניא נמי הוי**. דאזכרין מיני תרימא
ערב הפסח כדי להמשיך את הלז: **השמש מטביל צבני מעיים**. כלומר
צבני מעים של בהמות הנשחטות לסעודת יו"ט וגם נתן מהם לפני
האורחין המנויין יחד על הפסח כדי שיאכלו מנה ופסח לתיאבון.
וצערב הפסח קאי בתוספתא דפסחים^ט ואפי' מן המנחה ולמעלה
דלעיל מינה תניא ע"פ סמוך למנחה לא יאכל כו': **ואע"פ שאין ראה לדבר**.
דאכילה מושבת אכילה זכר לדבר יש קצת דכתיב נירו לכם ניר
האדם פותחים בני מעים ומרחיבין אותן וקבל המאכל של סעודה
אחרי כן לתיאבון כך נראה בעיני שיטה זו ועיקרה. ורבינו
שלמה זקוני פירשה כן בני מעיים הואיל ועסוק בסעודה יכול
הוא לאכול רשאי הוא לעשות כן מן המנחה ולמעלה דהואיל
ועסוק בהן מצער ליה אי לא אכיל ואי אכיל לא משביע ליה נירו
לכם ניר כשאתם טורחים וטורחו שמוכלו ליהנות ממנו ושמש
זה שעסוק בסעודה או צבית המטבחים אם אינו נהנה מצער ליה
ולא נהירא. עוד יש לשון אחר ואין בו ממש:
צין

א) וצד אלפס אימא
ר' אפי"ה. ב) [מסופתא
פ"י ה"ד]. ג) צרכות דף
לה; ד) [ס"א הודוס],
ה) [ע"ש פ"י ה"ד],
ו) [ע"ש מוס' מיר כג. ד"ה
פסח ומוס' יצמות מ. ד"ה
אכילה ומוס' צ"ק דף קי.
ד"ה אכילה]. ז) ז"ל ופירוש
א, ח) [כדאיתא לעיל יב.];
ט) [ע"ש בגמ' וצמוס' שם
ד"ה מני ומוס' סוכה דף
כו. ד"ה גמיינן].

תורה אור השלם
1. בי כה אמר יי לאיש
היודיה וליירשלים יגרו
לכם ניר זאל תוריע אל
קדצימ:
ירמיהו ג ד

הגהות הב"ח
א) נמי אלא מאי סמוך
למנחה קטנה מן טוף;
ב) שם כארכע שעות
לדידן דמי;

גליון הש"ס
תוס' ד"ה שהיה בו י"ב.
ע"י מענת כה ע"צ רש"י
ד"ה שכן מציע:

מוסף רש"י
מטביל. הא דנקט מטביל,
שכל מאכלס על ידי טיבול
היה (סוכה יז).

מוסף תוספות
א. ולא נפיק בה. מוס'
הלא"ש. ב. ואין לו טעם.
ג. היכא דנשחט עליו
בהיתר. ד. וקאמר
גימא קטני מנחה גדולה
תנן ומשום פסח ובימי רב
ששת לא היה פסח. ט.
ו. ואין ראייה זו דומה
לנדון זה דאירי ביה
דאכילת גוררת אכילה.
ט.